

CODERING EN SCHALING VAN BEROEPEN IN DE EUROPEAN SOCIAL SURVEY¹

Harry B.G. Ganzeboom

David Nikoloski

Deze versie: 26 maart 2013 (HG). Woorden: 8126 (tekst), 10153 (totaal)

Inleiding

Hoewel het European Social Survey [ESS] in eerste aanleg zijn waarde ontleent aan de periodieke peiling van het opinieklimaat in een zeer groot aantal Europese landen, is het bestand ook uitgegroeid tot een van de grootste en rijkste waarnemingen in Europa van sociaal-demografische gegevens. Een bijzonder waardevol onderdeel hiervan vormt met name de ondervraging naar opleidingen en beroepen van beide ouders van de respondent. Gecombineerd met gegevens over opleiding en beroep van de respondent zelf vormen deze een database over intergenerationale mobiliteit die geen gelijke kent in bereik (heel Europa, ca. 33 landen) en omvang (tezamen ca. 250.000 cases in vijf tweejaarlijkse ronden [R1-R5]), als wat betreft – potentiële – kwaliteit. De nadruk moet hier gelegd worden op de kwalificatie ‘potentieel’: in de praktijk is het gebruik van deze gegevens namelijk met een groot aantal problemen omgeven, die de volledige benutting ervan tot op heden onmogelijk maakt. Het belangrijkste probleem is dat de beroepen van ouders in de meeste landen niet gecodeerd zijn, maar slechts als *string* ter beschikking staan. Het gaat om bijna 400.000 beroepsaanduidingen in meer dan 25 verschillende talen. Het eerste doel van dit artikel is verslag te doen hoe deze beroepsaanduidingen binnen het kader van het door NWO gefinancierde project “Improving the Measurement of Social Background in the European Social Survey” gecodeerd zijn in de International Standard Classification of Occupations ISCO-88. Naast problemen doen zich in de ESS echter ook tamelijk onverwachte en onbedoelde mogelijkheden voor om de kwaliteit van beroepsmetingen te bepalen en te verbeteren. Het tweede doel van het artikel is om een meetmodel te ontwikkelen en toe te passen waarmee de kwaliteit van de beroepsgegevens, zowel gecodeerd en op de toonkaart, kan worden berekend. Het derde doel is instrumenten te ontwikkelen en toe te passen waarmee beroepsgegevens uit de ESS – en andere projecten – kunnen worden geconverteerd naar de nieuwe standaard van internationale beroepenclassificatie, ISCO-08.

Achtergronden

De beroepen van ouders en respondenten worden in de ESS verschillend gemeten. De meting van het beroep van de respondent (en ook van diens partner) is het meest eenvoudig. ESS schrijft hier

---

¹ Het artikel is het eerste verslag van het ESS Developmental Project #3 (NWO, 471-09-005), “Improving the Measurement of Social Background in the European Social Survey”. Graag danken we allen die aan het project meewerkten. Assistenten in het project waren achtereenvolgens Natasha Nikitina, Tim Mickler en David Nikoloski. Medewerking werd verleend door ruim 30 beroepencodeurs (zie Appendix A). Het NSD data-archief in Bergen (NO) maakte de beroepenstrings toegankelijk. De resultaten van het project en de gebruikte *tools* zijn te vinden op home.fsw.vu.nl/hbg.ganzeboom/ess.

een open vraagstelling voor, waarop de antwoorden onder verantwoordelijkheid van de Nationaal Coordinator [NC] dienen te worden gecodeerd naar de *International Standard Classification of Occupations 1988* [ISCO-88], of meer precies: de EU versie daarvan, ISCO-88(com). Dit levert viercijferige beroepencodes op die als ISCOCO en ISCOPOP in de databestanden zijn opgenomen. Er doet zich op dit punt een opmerkelijke situatie voor. Terwijl in het ESS-project alle stappen van dataverzameling (bijvoorbeeld het formuleren van de vraagstellingen, vertaling naar nationale talen, steekproeftrekking en begeleiding van interviewers) in zeer hoge mate geprotocolleerd zijn en vanaf centraal niveau gemonitord worden, ontbreekt elke vorm van standaardisatie en controle ingeval van de beroepen. NC's zijn niet alleen betrekkelijk vrij in hoe zij de beroepenvragen formuleren, maar over hoe zij van (open) antwoorden naar de ISCO-coderingen komen, ontbreekt elke rapportage. Ervaringen van Ganzeboom als participant in het ESS-netwerk als Nederlandse NC in R3-R4 hebben geleerd dat het probleem vaak zelfs nog dieper zit: veel NC's hebben geen benul hoe hun beroepencodes tot stand komen; zij hebben deze verantwoordelijkheid overgedragen aan hun veldwerkorganisaties en zien nooit de strings die tot de uiteindelijke codes leiden. Zij weten bijvoorbeeld niet hoeveel en welke codeurs hiermee aan het werk zijn geweest, hoe ze getraind zijn en wat de kwaliteit van hun werk is. In ten minste één land (Noorwegen) is de toegang tot de beroepenstrings voor de NC zelfs op basis van privacywetgeving verhinderd.

Tot op heden heeft de ESS weinig nader beleid uitgezet ten aanzien van de verzameling en codering van beroepsgegevens. Toch is er een belangrijke ontwikkeling te melden, die voor het onderstaande zeer relevant is. Vanaf R4 heeft men aan de deelnemende landen gevraagd om niet alleen de finale gegevens in hun gecodeerde vorm te deponeren, maar ook de data te archiveren in hun meest ruwe vorm: data vòordat variabelen zijn geconstrueerd en met name voordat de beroepen zijn gecodeerd. Deze 'ruwe data' zijn niet direct ter beschikking van gebruikers, maar worden wel bewaard in het NSD-archief in Bergen (NO), en kunnen op verzoek – en onder strikte voorwaarden – *on site* geanalyseerd worden. De gegevens zijn in meerdere opzichten 'ruw' te noemen. Zo is het moeilijk om de verschillende datasets aan elkaar te koppelen en ontbreken in veel gevallen juist de beroepenstrings van de respondent en diens partner. Niettemin is voor 15 landen in R5 deze unieke informatie wel beschikbaar. Er is geen enkele andere database voor vergelijkend onderzoek waarin de oorspronkelijke beroepenstrings, gecombineerd met beroepencodes, beschikbaar zijn op een dergelijke schaal.

De situatie rondom de beroepen van de vader en de moeder van de respondent in de ESS is een geheel andere. Op dit punt is, al voordat in 2002 R1 van start ging, het besluit genomen dat de NC's *niet* tot codering van de gegevens hoefden over te gaan. In plaats daarvan konden zij ook de feitelijke beroepenstrings deponeren in het NSD archief. In de praktijk hebben de meeste landen deze optie gelicht, met als gevolg dat de ESS-data een totaal unieke collectie van ongecodeerde beroepen van vaders en moeders bevat. In tegenstelling tot de strings van respondenten en hun partners, zijn deze strings vrij beschikbaar op de ESS data-website. Ook op dit punt bestaat geen enkel ander internationaal dataverzamelingsproject waarin zoiets aanwezig is. De achtergrond van de beslissing om beroepen van ouders niet te coderen schijnt te zijn geweest dat men veronderstelde zo een belangrijke tijdsbesparing te verkrijgen. Gegeven dat men toch de beroepen van respondent en partner moest coderen, lijkt dit een argument van betrekkelijk geringe waarde.

== TABEL 1 ==

Samen met het besluit om de strings van vader en moeder niet te coderen en om dit te compenseren, werd besloten om ook naar beroepen van vader en moeder te informeren via een toonkaart (een gesloten vraag). Deze toonkaart (zie Tabel 1) vertoonde in eerste instantie opmerkelijke gebreken. Terwijl veruit het meest voorkomende ouderlijk beroep in Europa ‘boer’ is en elke elementaire analyse van sociale mobiliteit het inzicht biedt dat intergenerationele overdracht dramatisch verschilt tussen boeren en alle andere beroepen (praktisch iedereen die boer wordt, is van boeren komaf – dit komt in andere beroepen niet op deze schaal voor), staat de in ESS R1-R3 gebruikte toonkaart niet toe dit antwoord te kiezen. Ook andere vertrouwde en zeer belangrijke onderscheidingen in beroepen zijn niet in terug te vinden in de toonkaart: er is geen helder onderscheid tussen hand- en hoofdarbeid en tussen beroepen met hoog en laag aanzien. Verder is de betekenis van gebruikte aanduidingen als “senior” en “junior”, “modern” en “traditioneel” in deze context onduidelijk. Tenslotte is er geen duidelijk rangorde in de categorieën, hetgeen het uitkiezen van het best passende antwoord bemoeilijkt. Hoewel daarmee het vermoeden rijst dat de toonkaart een slechte meting van ouderlijk beroep is, heeft de gehele situatie ertoe geleid dat we in de ESS wat betreft de ouders niet alleen de beschikking hebben over een unieke verzameling beroepenstrings, maar dat we ook nog over een onafhankelijk tweede meting van die beroepen beschikken. In het onderstaande zal berekend worden hoe slecht de toonkaart is, maar ook geïllustreerd worden dat een slechte tweede meting toch heel waardevol kan zijn.

De toonkaartmeting is niet onveranderd gebleven. Na aandringen van Ganzeboom in zijn rol als NC voor Nederland en een overtuigende presentatie dat de samenhang tussen de toonkaartgegevens en de beroepen die de respondenten in de open vragen hadden aangegeven over hun ouders, althans in Nederland, wel heel gering was, is met ingang van R4 de toonkaart veranderd in een formaat dat sterk geïnspireerd is op een soortgelijke vraag in de ISSP 1987 (zie Ganzeboom (2005) en De Vries & Ganzeboom (2008)). In het onderstaande zal worden geanalyseerd in hoeverre deze verandering een verbetering is geweest.

Ten slotte dient nog aangegeven te worden dat de ESS, net als veel andere surveyprojecten, voor een belangrijke vernieuwing staat aangaande de codering van beroepen: de invoering van de nieuwe versie van de *International Standard Classification of Occupations* 2008 [ISCO-08]. Deze nieuwe classificatie is in de praktijk sinds 2010 beschikbaar en de documentatie ervan is in 2012 afgerond met de publicatie van een uitvoerig manual (ILO, 2012). De invoering van deze nieuwe codering is aanstaande in een reeks van internationale onderzoeksprojecten en wordt in ESS ook vanaf R6 geëffectueerd. Een voor de hand liggende vraag is nu welke gevolgen deze verandering zal hebben voor de kwaliteit van de beroepsgegevens: zullen de nieuwe beroepsgegevens beter of slechter zijn dan de oude en in hoeverre zal er sprake zijn van een trendbreuk?

Het ESS-DEVO project “Improving Social Background Measures in the European Social Survey”

Bovenstaande achtergronden zijn in 2010 voor NWO aanleiding geweest om als onderdeel van de ESS Developmental Projects [ESS-DEVO] financiering te geven aan het onderzoek “*Improving Social Background Measures in the European Social Survey*”. Wat de boven aangegeven situatie van de beroepen² aangaat, heeft dit project als doelstellingen:

---

² Het ESS-DEVO project omvat ook een component over opleidingen in de ESS. Hierbinnen is door Schröder & Ganzeboom (2013) de International Standard Level of Education [ISLED] ontwikkeld. Nader verslag over deze

- Het coderen van alle in ESS R1-R5 beschikbare beroepenstrings van vaders en moeders in ISCO-88 en de kwaliteit van de coderingen te toetsen via een meetmodel.
- Het ontwikkelen van instrumenten om de overgang van ISCO-88 naar ISCO-08 te faciliteren, in het bijzonder om beroepen gecodeerd in ISCO-88 om te zetten in ISCO-08 en schalen te ontwikkelen die in samenhang met ISCO-08 gebruikt kunnen worden om de status van beroepen te meten.

Het onderzoeksproject, dat nog loopt tot einde 2013, heeft inmiddels goede vorderingen gemaakt: de bovenstaande doelstellingen zijn inmiddels grotendeels gerealiseerd. In dit artikel wordt over de behaalde resultaten verslag gedaan en onderzoeksvragen beantwoord. Eerst wordt uit de doeken gedaan welke procedures zijn gevolgd om de beroepenstrings van vaders en moeder in ISCO-88 in R1-R5 te coderen, en hoe de conversie van ISCO-88 gegevens naar ISCO-08 in R5 is uitgevoerd. Daarna lichten we toe hoe de kwaliteit van deze coderingen onderzocht kan worden met een factor-analytisch meetmodel, dat het mogelijk maakt random en systematische meetfouten te onderscheiden. Met gebruik van dit model geven we vervolgens antwoord op de volgende vragen:

- Hoe goed is de kwaliteit van de nieuwe ISCO-88 coderingen van de ouderlijke beroepen in ESS R1-R5?
- In hoeverre zijn verschillen in meetkwaliteit van de beroepencoderingen terug te voeren op de gevolgde procedures, in het bijzonder de selectie en training van de codeurs?
- Levert de overgang van ISCO-88 naar ISCO-08 coderingen verlies of toename van meetkwaliteit op?

De ESS beroepenstrings

De beroepenstrings van vader en moeder kunnen eenvoudig vanaf de ESS data-website worden gedownload als SPSS datafiles. De strings zijn hier georganiseerd per land en per ronde en verschijnen in locale scripts: Cyrillisch, Grieks, Hebreeuws, maar ook in romaans alfabet met alle diakritische tekens waaraan bijvoorbeeld het Deens, Noors, Tsjechisch, Frans en Duits zo rijk zijn. Het heeft tamelijk veel moeite gekost om deze gegevens samen te voegen en in toegankelijke vorm voor de beroepencodeurs ter beschikking te stellen. De moeilijkheden komen hoofdzakelijk voort uit de beperkte en eigenaardige manier waarop SPSS met strings omgaat – met name waar het de behandeling van locale scripts betreft. Met enige moeite zijn niettemin per land de gegevens van alle beschikbare rondes samengevoegd in een zgn. codeerfile. Een dergelijk bestand verzamelt alle te coderen (en evt. reeds gecodeerde) strings in een ‘lang formaat’, waarin elk te coderen beroep een *record* vormt. Codeerfiles verbreken het familieverband (je ziet niet welke vader bij welke moeder hoort) en maken het eenvoudig om de informatie te sorteren en erin te zoeken (zie verder Ganzeboom (2010)).

Alvorens de codeurs aan het werk te zetten werden de strings alfabetisch geordend en gematched met bronnen waarin reeds beroepenstrings met ISCO-88 codes voorkwamen. In een aantal gevallen

---

component is gedaan door Schröder & Ganzeboom (2010, 2011, 2013) en zal worden opgenomen in de dissertatie van Schröder en de daaruit voortvloeiende tijdschriftartikelen.

(Nederlands, Duits, Fins, Frans) waren zulke bronnen beschikbaar, maar ook werden zij in de loop van het project opgebouwd. Zo kwamen de strings van R5 pas ter beschikking op het moment dat al een aantal landen afgerond waren wat betreft R1-R4: de eerder gecodeerde gegevens werden dan een bron voor de automatische codeerslag. In andere gevallen werd gematched met andere bronnen, in het bijzonder ook de coderingen van beroepen van respondenten en partners uit de in Bergen(NO) gedeponeerde ruwe data van respondenten en partners. Ook werden gegevens uit hetzelfde taalgebied (DE – AT– CH; BE – NL; BE – FR – CH; IE – GB; CY – GR) wederzijds als bron gebruikt. De ISCO-88 coderingen uit de bronbestanden werden alleen overgedragen wanneer een beroepsstring volledig identiek was met die van een reeds gecodeerd record. Het succes van deze automatische codeerslag hangt sterk af van de kwaliteit van de bron en de aard van de te coderen strings: onze ervaringen leren dat rond de 40% van alle beroepstitels op deze manier een min of meer correcte code toegekend kunnen krijgen. Bij sterk gestandaardiseerde en repetitieve gegevens kan dit echter wel oplopen tot 75%.

De aldus half gecodeerde verzameling strings werd aan de codeurs ter beschikking gesteld, doorgaans als een excel-bestand. Aan elke record werd numerieke informatie toegevoegd over twee andere aspecten van het uitgeoefende beroep: (A) al dan niet zelfstandig (=in eigen bedrijf) werkzaam zijn, en (B) het aantal personen waarover men leiding geeft. Hoewel ISCO-88 in strikte zin niet gevoelig is voor deze twee kenmerken, helpt het vaak toch te bepalen wat een best passende codering is.

Voor fase 2 van het project, het coderen van de beroepen uit R5 in de nieuwe classificatie ISCO-08, werden de strings van beroepen van respondent en partner werden op locatie uit het NSD data-archief verkregen. In veel landen is naar deze beroepen geïnformeerd via meerdere vragen, die evenzovele strings opleveren: beroepstitel, taken, voor het beroep vereiste opleiding en de bedrijfstak waarin men werkzaam is. Al deze informatie werd tezamen met de ouderlijke beroepen uit R5 opgenomen in de codeerfile waarmee de beroepencodeur aan de slag ging.

ISCO-88: de bestaande beroepenclassificatie en haar afleidingen

ISCO-88 (ILO, 1990) is de tot op heden veel gebruikte internationale standaardclassificatie van beroepen. Anders dan haar voorgangers (ISCO-58 en ISCO-68) is ISCO-88 het standaard meetinstrument voor beroep geworden in belangrijke internationale surveys, zoals ESS, ISSP, SHARE, EVS en PISA. In toenemende mate wordt de classificatie ook als nationale beroepencode gebruikt.

ISCO88 is opgebouwd als een viercijferig hiërarchisch systeem, bijvoorbeeld als:

```
2000 Professionals
    2100 Science and Engineering Professionals
        2110 Physical and Earth Science Professionals
            2111 Physicists and Astronomers
            2112 Meteorologists
```

De onderscheiden detailleringniveaus staan bekend als *major groups* (9x), *sub-major groups* (28x), *minor groups* (116x) en *unit groups* (390x). De detailleringniveaus kunnen door elkaar gebruikt worden, tezamen zijn er dus 543 codes om uit te kiezen. Sociologisch gezien zijn de eerste twee cijfers van de code veruit het belangrijkste, de onderscheidingen op de twee meest gedetailleerde niveaus hebben weinig sociologische relevantie. Er zijn echter een paar zeer belangrijke

uitzonderingen op deze regel. Zo kan men boeren (1311) alleen maar onderscheiden van andere kleine zelfstandigen door de volle vier cijfers te gebruiken, en heeft men het derde cijfer nodig om verpleegsters (2230) en medici (2220) uit elkaar te halen.

Met beroepencodes zelf kun je in sociologisch onderzoek nog niet zoveel doen: het zijn de afleidingen naar beroepsstatus die in feite in statistische modellen geanalyseerd worden. Beroepsstatus dient hier breed te worden opgevat, omdat er veel verschillende overtuigingen leven welke afleiding het beste en meest relevant is. Globaal genomen bestaan er drie typen afleidingen:

- Het beroepsprestige: dit is hoe men een beroep evalueert. Een internationale prestigeschaal is voor het eerst opgesteld door Treiman (1977) op basis van ISCO-68, en deze is naderhand door Ganzeboom & Treiman (1996, 2003) gegeneraliseerd naar ISCO-88.
- Sociaal-economische index [SEI] van beroepsstatus: net zoals bij prestige worden in een SEI index beroepen naar een continue score geschaald, maar nu op basis van samenhang met criteriumvariabelen, in het bijzonder de opleiding en het inkomen van beroepsbeoefenaren. Een SEI-index kan geïnterpreteerd worden als het aspect van beroepen dat ervoor zorgt dat er inkomensverschillen tussen lager en hoger opgeleiden bestaan. Een internationale SEI-index [ISEI] is voor ISCO-68 ontwikkeld door Ganzeboom e.a. (1992) en vervolgens opnieuw voor ISCO-88 door Ganzeboom & Treiman (1996, 2003).
- Sociale klassen: indelingen van beroep naar discrete categorieën, meestal op basis van een combinatie van beroepstitel met de kenmerken zelfstandigheid en leidinggevendheid. Het meest gebruikte (EGP) schema is ontwikkeld door Erikson, Goldthorpe & Portocarero (1979), en Ganzeboom e.a. (1992, 1996, 2003) geven aan hoe de afleiding daarvan geconstrueerd kan worden uit ISCO. Recent is door Rose & Harrison (2010) een beperktere indeling voorgesteld (European Socio-Economic Classes: ESEC) die min of meer hetzelfde doet.

ISCO-08: de nieuwe beroepenclassificatie

ISCO-08 is door de International Conference of Labour Statisticians en de International Labour Organisation, die de internationale beroepenclassificatie in beheer hebben, aangekondigd als een "*minor revision*" van ISCO-88. Achter deze wat bedrieglijke formulering gaan allerlei zaken schuil. Op het eerste gezicht lijkt ISCO-08 identiek aan ISCO-88 wat betreft de hoofdindeling ("*major groups*") en stemmen ook zeer veel "*sub-major groups*" overeen met de eerdere indeling. Nadere bestudering leert dat de nieuwe classificatie gedetailleerder is dan de vorige (ca. 10% meer aanduidingen) en ook dat buiten de major groups nagenoeg alle codegetallen zijn veranderd (Ganzeboom & Treiman, 2013). Ongeveer 50% van alle beroepsgroepen is veranderd van inhoud of systematiek. Veel veranderingen zijn vanuit sociologisch gezichtspunt betrekkelijk marginaal. Onder alle veranderingen zitten er echter ook een paar substantiële, die de nieuwe classificatie onvergelijkbaar maken met de vorige. De meest belangrijke substantiële veranderingen zijn:

- Op een aantal plaatsen in de indeling is ruimte gegeven aan beroepen die in belangrijke mate of uitsluitend leidinggevend zijn, ook op een lager statusniveau. Voorbeelden zijn de komst van *Production Supervisors*, *Office Supervisors* en *Shop Supervisors*, en het onderscheid tussen officiersrangen bij militaire beroepen. ISCO-08 maakt het weer mogelijk veel voorkomende

beroepen als “ploegbaas”, “voorman” en “uitvoerder” (e.v.a.) eenduidig te coderen. Dat was niet mogelijk in ISCO-88 (wel in ISCO-68).

- De indeling van leidinggegevende (‘*management*’) beroepen is ingrijpend veranderd. ISCO-88 maakt alleen onderscheid tussen managers die leiding geven aan een afdeling van een organisatie versus managers die leiding geven aan een gehele organisatie, dan wel aan een klein organisatie zonder afdelingen. In ISCO-08 is management opgedeeld naar de aard van de verantwoordelijkheden: er zijn hogere leidinggevend en lagere, en er is een aparte plaats ingebouwd voor management in de horeca. De nieuwe logica is evenmin dwingend als de oude, maar de nieuwe indeling lijkt wel beter aan te sluiten bij de termen waarin ondervraagden over beroepen rapporteren.
- De codering van zelfstandige boeren is eenduidiger geworden. Door de ISCO-08 indeling is specifiek het probleem opgelost dat boeren niet onderscheiden kunnen worden van andere kleine zelfstandigen en leidinggevend in het kleinbedrijf wanneer men de codering beperkt tot de eerste twee cijfers.
- De codering van de zelfstandige winkeliers is daarentegen nog ambiguër geworden dan deze al was. Winkeliers zijn nu in een enkele *minor group* samengevoegd met toezichhoudend personeel in winkels en winkelbedienden, slechts onderscheiden in het vierde codecijfer.

Opmerkenswaardige, maar minder belangrijke algemene trends in de herziening zijn verder:

- Er zijn talloze nieuwe beroepen op ICT-gebied onderscheiden, zoals bv. *webdesigner* en *ICT teacher*.
- De hoeveelheid onderscheidingen in de ambachtelijke industrie is daarentegen drastisch verminderd.
- Bij de elementaire beroepen (schoonmaak, bewaking, eenvoudige productie-arbeid) zijn er juist meer onderscheidingen ingevoerd.
- In een opmerkelijk aantal gevallen zijn beroepen ingevoegd die in ISCO-88 verwijderd waren ten opzichte van haar voorganger ISCO-68: fietsenmaker, pompbediende, keukenhulp, etcetera. Hoewel nergens aangekondigd, is het duidelijk dat men bij de “*minor revision*” ook fouten in de vorige herziening heeft willen goedmaken, soms tot op het overdrevene af: zo onderscheidt men nu vier categorieën van *subsistence* (=op zelfvoorziening gerichte) *farmers*, hoewel het idee van specialisatie toch intrinsiek strijdig lijkt te zijn met de aard van dit beroep.

Zoals ook bij ISCO-88 het geval was, hebben de viercijferige beroepencodes van ISCO-08 geen directe betekenis bij analyses. Afgeleide schalen voor prestige (SIOPS-08), sociaal-economische status (ISEI-08) en sociale klasse (ISEC-08) zijn inmiddels geconstrueerd door Ganzeboom & Treiman (2013). Omdat deze afleidingen hebben plaatsgevonden met behulp van gegevens (afkomstig uit de ISSP 2000-2008) die zelf nog niet in ISCO-08 waren gecodeerd, maar waarin substitueert ISCO-08 codes geconstrueerd werden via conversie, is het dubbel coderen van de ESS R5 gegevens in zowel ISCO-88 als ISCO-08 een eerste grootschalige toets voor de kwaliteit van de afgeleide schalen. Tabel 2 geeft een overzicht van de beide ISEI schalingen, waar het de major groups van de beide classificaties aangaat. De verhuizing van de winkeliers van 1000 naar 5000 wordt hierin zichtbaar door de stijging van het gemiddelde ISEI van hoofdgroep 1000.

== TABEL 2 ==

Werving, training en begeleiding van codeurs

Codeurs werden geworven via open sollicitatie en netwerkcontacten. De grootste groep bestond uit buitenlandse studenten in Amsterdam, maar ook een aantal in het buitenland woonachtige studenten en collega-onderzoekers verleenden medewerking aan het codeerwerk. Er werden geen andere ingangseisen gesteld dan ambitie, competentie in de betreffende taal, vaardigheid in het manipuleren van excel bestanden en beschikking over een internetverbinding. In het navolgende zullen we analyseren of de achtergronden van de codeurs van invloed zijn geweest op de verkregen resultaten. We verdelen de codeurs daartoe in twee groepen:

- **Naïeve codeurs:** dit zijn in doorsnee buitenlandse studenten in Amsterdam die geen enkele sociaal-wetenschappelijke ervaring hadden.
- **Professionele codeurs:** personen die al eerder beroepen gecodeerd hadden of als sociaal-wetenschappelijk onderzoeker werkzaam zijn. Hieronder worden ook gerekend de hoofdonderzoeker zelf en de bij het onderzoek betrokken assistenten.

De groep van naïeve Amsterdamse codeurs werd opgeroepen voor een gezamenlijke training van 2-3 uur, de professionele codeurs verzorgden deze training of werden , voorzover het personen in het buitenland betrof , via skype en e-mail individueel geïnstrueerd. De training voor de naïeve coders had de volgende elementen:

- Een algemene introductie in het project en de aard van de gegevens.
- Een gedetailleerde behandeling van de structuur van ISCO-88, met een stipulering van bekende moeilijke problemen, in het bijzonder: management, boeren, onderscheid tussen professionals en semi-professionals.
- Een instructie in de logistiek van het project, in het bijzonder hoe contact te houden met het projectmanagement, betaling, etc.

De codeurs werkten voor een standaardtarief van 12 euro per uur, waarbij we ervan uitgingen dat zij gemiddeld 200 beroepen per uur zouden kunnen beoordelen. Of deze gemiddelde tariefstelling redelijk zou overeenstemmen met de feitelijke voortgang was vooraf moeilijk te voorspellen, omdat dit afhing van twee voor ons onbekende grootheden: de aard van de te coderen strings en de kwaliteiten van de codeur. Veruit het moeilijkste bestand bleek uiteindelijk het Franse te zijn: hierop beten meerdere Franstalige codeurs zich stuk en het werd uiteindelijk afgerond door een Nederlandse student Frans. De codeur zelf bleek een factor van belang: de Poolse strings leken bijzonder ingewikkeld en de aanvankelijk aangestelde codeur maakte maar moeizaam voortgang. Een nieuw aangestelde codeur kon het echter wel binnen het standaard tijdschema. We vroegen de codeurs ook zelf hun tijd bij te houden. In een enkel geval hebben we de beloning wat ruimer bemeten.

Codeurs verrichtten hun werkzaamheden onafhankelijk van elkaar, volgden hun eigen tijdschema en werkten op hun eigen computer. Zij werden verzocht moeilijke punten terug te rapporteren; hiervan werd spaarzaam gebruik gemaakt. Bij inlevering van de gecodeerde gegevens werd een controle uitgevoerd op compleetheid en geldigheid van alle codes. Vervolgens werden de gegevens in een correlatie model in verband gebracht met opleidingen van beide ouders en de beroepen en opleidingen van respondenten en partners. Het eerste punt van controle in deze fase was dan om de

opleiding – beroepsrelaties van beide ouders te vergelijken met die van respondent en partner. Deze moeten in dezelfde orde van grootte zijn, anders was er reden tot zorg. Deze controles leidden tot feedback aan de codeur, waarbij een aantal moeilijke punten nog eens werden doorgenomen. In andere gevallen zochten we een tweede codeur voor correctie of een tweede codering.

Bij deze feedbackwerkzaamheden werden we erg ondersteund door de gegroeide mogelijkheden van automatische vertaling: het is tamelijk eenvoudig geworden om via Google Translate alle strings te vertalen. Dit levert weliswaar in een aantal gevallen oninterpreteerbare resultaten op, maar heel vaak is deze vertaling toch een bruikbaar handvat gebleken voor communicatie met de codeur. In de loop van het project zijn we ons zelfs gaan realiseren dat we ook een andere lijn van werken hadden kunnen volgen, namelijk om de codeurs te vragen om een automatische vertaling in het Engels te herzien. In het begin van het project leek dit ons een onhaalbare manier van werken, maar we zijn er anders over gaan denken. Als we alles hadden laten vertalen, waren de kosten niet veel hoger uitgevallen en was controle achteraf voor iedereen veel gemakkelijker geweest.

Doordat (a) de werkzaamheden over zoveel codeurs en langere tijd gespreid waren, (b) niet alle codeurs hun werk afmaakten en (c) een aantal mensen *off-shore* en om niet werkten, kunnen we geen exacte rapportage geven hoeveel tijd de codeurs in totaal besteed hebben. Onze beste schatting is dat de codeurwerkzaamheden zelf (inclusief training en contacttijd) tussen de 1600 en 2000 uur gekost hebben. Daarnaast is het project bemenst geweest door een half-time assistent en heeft ook de hoofdonderzoeker veel tijd besteed aan instructie, datapreparatie en –verwerking. Tabel 2 geeft een overzicht van de gecodeerde gegevens per ronde per land.

Kwaliteit van de gegevens

De kwaliteit van de aldus verkregen coderingen wordt beoordeeld op basis van een factor-analytisch meetmodel waarvan de globale structuur is weergegeven in Figuur 1. In de afgebeelde vorm heeft het model betrekking op twee beroepen, die beide via twee indicatoren worden gemeten. De invulling hiervan wordt in eerste instantie gevormd door de beroepen van de vader en de moeder, die worden gemeten via de gesloten vraagstelling, respectievelijk de door ons gecodeerde strings. Een andere invulling van de indicatoren is codering in ISCO-88 dan wel ISCO-08 (en de bijbehorende schalingen ISEI-88 en ISEI-08), of codering via twee parallel werkende codeurs. Het model is nu weergegeven voor twee beroepen, maar kan gemakkelijk worden uitgebreid tot meerdere beroepen.

== FIGUUR 1 ==

In het elementaire model met twee beroepen en dubbele indicatoren zijn zeven te schatten parameters weergegeven: [a] is de latente correlatie tussen de beide beroepen, [b] en [d] zijn de meetcoëfficiënten van de eerste indicator, [c] en [e] zijn de meetcoëfficiënten van de tweede indicator, en [f] en [g] zijn gecorreleerde residuen tussen eenzelfde indicator van verschillende beroepen. Door de aanwezigheid van residuele correlaties [f] en [g] is het meetmodel equivalent met een MTMM (Multi Trait Multi Method) model (Saris & Gallhofer, 2007). Omdat tussen vier geobserveerde indicatoren maar zes correlaties bestaan, is het duidelijk dat het model in deze vorm niet geïdentificeerd is. Er zijn voor de hand liggende manieren om het aantal te schatten parameters te beperken. Zo geven de restricties [b]=[d] en [c]=[e] weer dat het meetmodel voor beide beroepen gelijk is: we veronderstellen dan effectief dat de open en gesloten manieren van meten hetzelfde

werken voor vaders en moeders. Hoewel we op die manier vijf te schatten parameters overhouden, maakt dat het model nog niet geïdentificeerd indien we ook gecorreleerde residuen [f] en [g] willen schatten. Als we daarentegen veronderstellen dat de gecorreleerde residuen verwaarloosbaar zijn ($[f] = [g] = 0$), zijn de overblijvende vijf parameters wel geïdentificeerd. Deze residuen zijn echter inhoudelijk relevant. Een andere manier om identificatie te verkrijgen is het model uit te breiden met hulpvariabelen: kenmerken die met beroepen gecorreleerd zijn. Daarvoor staan veel mogelijkheden ter beschikking: van al deze betrokken personen hebben we een opleidingsmeting en ook het huishoudinkomen is een goede kandidaat voor een dergelijke identificerende hulpvariabele. Met inzet van een of meerdere hulpvariabelen zijn alle zeven effecten [a] t/m [g] afzonderlijk geïdentificeerd.

== TABEL 3 ==

Tabel 3 geeft de parameterschattingen voor modellen berekend over alle 33 landen en vijf ronden van dataverzameling: de totale ESS dataset. De effecten zijn berekend via *MLMV estimation* in Stata12 (een efficiënte manier om met missende waarden om te gaan), maar zouden er hetzelfde uitzien in LISREL 8.8 (FIML) of Mplus. In model 1 schatten we het meetmodel met slechts een identificerende hulpvariabele (beroep respondent). In model 2 voegen we nog vier hulpvariabelen toe (opleidingen van respondent, vader en moeder en het huishoudinkomen). Model 1 laat zien dat de meetcoëfficiënten voornamelijk uiteenlopen tussen de toonkaartmeting (fcrude, mcrcode) en de gecodeerde meting (fisco88, misco88). Voor vader en moeder is het beeld juist min of meer hetzelfde. De gecodeerde gegevens leveren een betere meting op dan de voorgecodeerde vraag: het verschil (0,85 versus 0,77) heeft als interpretatie dat elke correlatie geschat met de gecodeerde gegevens ruim 10% hoger uitvalt dan wanneer je de toonkaartmeting gebruikt. Het verschil is statistisch significant en inhoudelijk relevant. Tegelijk kun je je erover verbazen dat de toonkaartmeting nog zo goed uitpakt. Verder impliceren dezelfde cijfers dat de gecodeerde gegevens weliswaar 10% betere informatie leveren dan de toonkaartmeting, maar tegelijkertijd toch nog 15% afzwakking van ware effecten opleveren. Hier komt de betekenis van een tweede meting naar voren: ook al is een meting goed, ze is nooit perfect. De enige manier om daar achter te komen en de meetfouten uiteindelijk te corrigeren is het opnemen van een tweede meting, ook al is dat een slechte(re).

Er is nog iets bijzonders aan de toonkaartmeting, en dat is de omvangrijke gecorreleerde residu-term. Dit betekent dat antwoorden op de toonkaarten voor vader en moeder vaker op dezelfde of soortgelijke manier gekozen zijn, dan op basis van de gecodeerde open antwoorden en de samenhangen met de hulpvariabelen verwacht wordt. Een interpretatie van deze correlatie als een systematische meetfout ligt voor de hand: niet wetende hoe op de mysterieuze toonkaart-categorieën te reageren, hebben de respondenten uiteindelijk voor vader en moeder maar hetzelfde uitgekozen. Een optimistischer interpretatie is echter ook denkbaar: de toonkaart brengt iets over de ware samenhang in beroepsbeoefening van vaders en moeders in beeld dat verloren raakt in de beroepenstrings. De interpretatie als meetfout lijkt ons echter aannemelijker.

Model 1a en Model 1b schatten hetzelfde model, maar nu voor R1-R3 en R4-R5 apart. Deze modellen laten zien welk verschil de invoer van de nieuwe toonkaartmeting in R4 heeft gemaakt. Dat is aanzienlijk: vanaf R4 is de meetkwaliteit van de toonkaartmeting minstens zo goed als die van de gecodeerde beroepen (ca. 0,85). Ook daarover kun je je verbazen: hoe kan het zo zijn dat een

eenvoudige toonkaartmeting minstens zo goed is, als onze moeizaam gecodeerde gedetailleerde beroepen? Overwegingen hierover worden behandeld door Ganzeboom (2005) en De Vries & Ganzeboom (2008), waar dezelfde bevinding wordt gedaan ten aanzien van andere databronnen, namelijk de ISSP 1987 waarin de tweede ESS toonkaart voor het eerst is toegepast, respectievelijk de ISSP-NL (meerdere ronden sinds 1996) waarin deze toonkaart ook gebruikt is. De overwegingen komen erop neer dat het geven, verwerken en coderen van open antwoorden nu eenmaal op meerdere plaatsen en sequentieel gevoelig is voor random meetfouten: kleine foutjes blijven doorwerken in het proces en na verschillende stapjes kan dit behoorlijk cumuleren. De toonkaartmeting is minder gevoelig voor random verstoringen omdat de weg tussen het beroep van de respondent en de datamatrix uit veel minder stappen bestaat. De keerzijde hiervan kan zijn dat toonkaartmetingen gevoeliger zijn voor systematische meetfouten. Dit blijkt ook in R4-R5 nog steeds zo te zijn. Tegelijkertijd is in deze ronden de gecorrleerde residu-term dramatisch in omvang afgenomen en benadert deze inmiddels die van de gecodeerde open beroepenvraag.

Er is nog iets opmerkenswaardig in de vergelijking tussen model 1a en 1b: de standaardfouten van de coëfficiënten zijn in 1b afgenomen, terwijl het aantal observaties juist kleiner is. Hoewel het invoeren van een betere tweede meting nauwelijks verschil maakt in de puntschatting van de meetkwaliteit van de eerste meting, vergroot het wel de precisie waarmee deze meetkwaliteit geschat wordt! Statistische significantie is in deze meetmodellen met zoveel eenheden natuurlijk geen interessante vraag, maar dat zal veranderen op het moment wanneer we de schattingen binnen kleinere steekproeven moeten doen.

Model 2 is uitgebreider: naast beroep respondent worden nu nog vier andere hulpvariabelen toegevoegd: opleidingen van respondent, vader en moeder, en het huishoudinkomen van de respondent. Alle hulpvariabelen zijn enkelvoudig gemeten en hun onderlinge correlaties zijn perfect gefit – hun enige werking is dat ze ook meehelpen de meetcoëfficiënten van de twee metingen van vaders en moeders beroep te identificeren. Het meest spectaculaire effect van het gebruik van meer hulpvariabelen is dat de standaardfouten ongeveer halveren en dat de effecten dus met veel meer precisie gemeten zijn: meer metingen hebben hier dezelfde uitwerking als meer eenheden! Model 2 is daarom informatiever, met name wanneer we het in een kleinere dataset schatten. In model 2a en model 2b wordt de exercities herhaald voor de twee varianten van de toonkaart. De conclusies blijven hetzelfde: de tweede toonkaart is aanzienlijk beter dan de eerste, en de inzet van meer hulpvariabelen helpt in het efficiënter schatten van de meetcoëfficiënten.

We hebben het model ook per land per ronde geschat. De geschatte parameters (waarvan de in Tabel 3 aangegeven waarden de gemiddelden zijn) zijn vervolgens in een meta-analyse in verband gebracht met de volgende voorspellers:

- Land en ronde
- Vader versus moeder
- Codeur: professioneel versus naïeve codeurs.

Bij de resultaten in Tabel 4 is de eerste en belangrijkste conclusie dat er een indrukwekkende gelijkenis optreedt tussen de verschillende ronden en landen: eigenlijk is het nergens fout gegaan. Ook zijn de verschillen tussen de vader- en moeder-coderingen niet groot. De aard van de codeur heeft weinig invloed en dat laat zien dat het heel goed mogelijk is om met min of meer ongetrainde

codeurs aan de slag te gaan. Daarin zit een selectie-effect: de slechtere codeurs hebben snel opgegeven of ze zijn vervangen door anderen.

== TABEL 4 ==

Tabel 4 geeft ook een inzicht hoe de meetkwaliteit van de gesloten vraagstelling per land en ronde verschilt. Opnieuw valt op dat het hiermee eigenlijk redelijk meevalt, met twee uitzonderingen: Turkije en Nederland. Het gebruikte model verhult overigens dat de meting in R1-R3 in Nederland nog veel beroerder was. De overtuigende presentatie waarmee Ganzeboom in 2007 de ESS ertoe bracht van toonkaart te wisselen, berustte achteraf gezien op een toevalstreffer.

Twee codeurs

In een beperkt aantal gevallen zijn dezelfde gegevens door meerdere codeurs geclassificeerd. Omdat het al moeilijk genoeg was om een enkele codeur voor elk taalgebied te vinden, is dit in de praktijk beperkt gebleven, namelijk tot het Grieks (Cyprus en Griekenland), Italiaans, Sloveens, Lets en Zweeds. Soms is het databestand helemaal dubbel gecodeerd, soms alleen maar random delen met enige overlap. Voor de schatting van de parameters van het meetmodel maakt dat niet zo vreselijk veel uit. We kunnen nu hetzelfde model schatten voor gegevens waarin de beide codeurs de invulling van de indicatoren vormen. Tabel 5 geeft de schatting van deze parameters. Er doet zich maar een geval voor waarin de ene codeur het significant beter doet dan de andere: Letland. In de meeste gevallen liggen de codeurs dicht tegen elkaar aan liggen in kwaliteit. De geschatte meetcoëfficiënten zijn rond de 0,93. Merk op dat dit getal uitsluitend een schatting is van de *door codeurs* aangebrachte meetfouten – omdat de toonkaartmeting in deze modellen niet meedoet, is dit niet gelijk aan de totale meetfout die in Tabel 2 werd gerapporteerd. Ongeveer de 15% totale meetfout is ongeveer de helft het gevolg van variantie tussen de codeurs, de rest is elders in het dataverzamelings- en dataverwerkingsproces ontstaan.

== TABEL 5 ==

We voegen nog twee observaties toe over de situaties waarin we met twee codeurs gewerkt hebben:

- Onze modelschattingen maken duidelijk dat er substantiële codeur-onbetrouwbaarheid is. Nog niet zo duidelijk is wat je daarmee nu precies moet doen. Als de ene codeur beter is dan de andere, is de keuze nog voor de hand liggend. Maar onze proefnemingen laten zien dat dat in de meeste gevallen de twee codeurs allebei een stukje ware variantie pakken. In die gevallen zou het voor de hand liggend zijn om een derde codeur in dienst te nemen, die per record een keuze doet tussen de beide andere. Dit is in één geval – Italië – ook zo gedaan (de derde codeur was een professionele socioloog). De uiteindelijke keuze bleek wel beter dan de beide alternatieven, maar uiteindelijk ook niet perfect. Dat suggereert weer dat het beter is om een latente-variabelen-model te gebruiken, waarin beide coderingen in combinatie worden gebruikt.
- Echter, als we gecodeerde beroepen met een toonkaartmeting combineren in een model met latente variabelen, is het eigenlijk niet meer zo interessant een zo goed mogelijke codering van de open gegevens te verkrijgen. Verbetering van de codering heeft alleen maar een fractionele verbetering van de geschatte parameters tot gevolg, en deze gevolgen beperken zich tot de geschatte standaardfouten. In plaats van twee codeurs is het veel beter om twee vragen te

stellen, een open en een gesloten, een design dat door een wonderlijk toeval in de ESS gerealiseerd is.

ISCO-08 en ISEI-08: naar een nieuwe classificatie en een nieuwe schaling

Zoals opgemerkt is de codering van de ESS gegevens naar de nieuwe ISCO-08 classificatie beperkt tot landen die in R5 ook strings hebben gedeponereerd voor de beroepen van respondent en partner. Dit bleek uiteindelijk voor 15 landen het geval. We rapporteren hier over de acht landen waarvoor de ISCO-08 codering tot op heden is afgerond. De beperking tot R5 gegevens is ingegeven door de gedachte dat de nieuwe classificatie vooral van betekenis zou moeten zijn voor actuele beroepsgegevens: de gegevens van vader en moeder hebben betrekking op het tijdstip dat de respondent 15 jaar oud was, ongeveer 30 jaar geleden. Onder vaders en moeders treffen we bv. weinig tot geen web-designers aan en je kunt je afvragen of de nieuwe classificatie hier verbetering kan bieden. De codeerprocedure voor deze fase verliep als volgt.

- Er is nu een codeerfile geproduceerd met beroepen van vier personen: vader, moeder, respondent, partner. Ieder record is ook hier voorzien van een indicatie van zelfstandigheid (0/1) en leidinggevendheid (aantal ondergeschikten). Voor respondenten en partner zijn vaak meer strings (tot vier) beschikbaar. Deze zijn allemaal aan de codeerfile toegevoegd.
- Vervolgens werd een automatische conversieslag gemaakt. De automatische conversieslag geeft de meest aannemelijke ISCO-08 bestemming bij elke ISCO-88 categorie. Bovendien werd een indicator (*'howmany'*) gecreëerd die aangeeft hoeveel andere bestemmingen ook mogelijk maakt geweest. Dit maakt de codeur alert eens goed in het manual te kijken. De automatische conversieslag berust op informatie in het ISCO-08 manual.
- Daarna was de codeur aan de beurt: deze bekeek alle records vanuit de gekozen ISCO-08 codering en besloot of herziening een goed idee zou zijn. De codeurs voor deze fase van het project werden opnieuw opgeroepen voor een trainingssessie van ca. 2 uur. Hierin deden we uit de doeken hoe ISCO-08 zich verhoudt tot ISCO-88. We vroegen de codeurs alle automatische gegenereerde ISCO-08 codes te bekijken en eventueel te herzien, ook als er een 1-op-1 relatie met de aanvankelijke ISCO-88 codering was (*howmany=0*).

In het navolgende maken we een vergelijking tussen de aanvankelijke ISCO-88 gegevens en nieuw toegevoegde ISCO-08 gegevens. Bij deze vergelijking zijn diverse overgangen in het spel.

- Allereerst kunnen we een vergelijking maken tussen de ISCO-88 gegevens en de automatische geconverteerde ISCO-08 gegevens. Deze vergelijking betreft zich op een situatie die zich veelvuldig in de toekomst zal voordoen in onderzoek: ISCO-88 wordt automatisch geconverteerd naar ISCO-08 zonder dat de oorspronkelijke strings beschikbaar zijn.
- Vervolgens kunnen we een vergelijking maken tussen ISCO-88 en ISCO-08 zoals herzien door onze codeurs. Equivalent is een vergelijking te maken tussen de automatisch gegenereerde ISCO-08 coderingen en door codeurs herziene coderingen. Deze vergelijkingen leveren een indicatie of een dergelijke herziening inderdaad wat toevoegt. Hierbij moeten we ons wel realiseren dat het verschil niet alleen kan worden teruggevoerd op verschillen in kwaliteit tussen de ISCO-88 en ISCO-08 classificaties, maar ook op voortschrijdend inzicht van onze codeurs die in feite de aanvankelijk in ISCO-88 gegeven codering anders interpreteren in het licht van de ISCO-08 classificatie.

- Vergelijking vindt opnieuw plaats met behulp van de ISEI, maar ook hier zijn twee alternatieven mogelijk: we kunnen ISEI-88 vergelijken met ISEI-08, maar ook voor zowel ISCO-88 en ISCO-08 de ISEI-08 schaling gebruiken. Deze vergelijking geeft een inzicht in hoeverre veranderingen in meetkwaliteit zijn terug te voeren op verandering in kwaliteit van de beide ISEI schalen.

== TABEL 6 ==

Tabel 6 geeft per land schatting van het meetmodel weer, waarbij we de categorisering van beroepen in ISCO-88 en schaling in ISEI-88 als uitgangspunt nemen (kolom a). Door gelijkstelling van het meetmodel van vader, moeder, respondent en partner is het resultaat van de verschillende modellen eenvoudig uit te drukken in verhouding tot dit referentie-effect. In kolom (b) zien we allereerst wat er gebeurt als we de beroepenclassificatie hetzelfde laten, maar uitdrukken in de nieuwe schaling ISEI-08. We merken op dat dit in alle landen de meting verbetert, in doorsnee met zo'n 2%. Doen we in kolom (c) eerst een automatische conversie naar ISCO-88 en drukken we deze uit in ISEI-08, dan is er in doorsnee nog een kleinere verbetering, ca. 1%. Deze verbetering is het gevolg van verbetering van de ISCO-classificatie zelf. In kolom (d) voegen we toe wat er gebeurt als we de door de codeurs herziene gegevens als meting nemen. De veranderingen die door onze codeurs op basis van de strings zijn aangebracht, pakken wisselend uit en brengen gemiddeld nog niet eens 1% verbetering. Alles bijeen genomen, is de nieuwe meting zeker eerder een verbetering dan een verslechtering, maar het meeste draagt nog de nieuwe ISEI schaling hieraan bij – niet de nieuwe classificatie.

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

In het gerapporteerde ESS Developmental Project “Improving the Measurement of Social Background in the European Social Survey” zijn waar het de beroepen aangaat tot op heden de volgende werkzaamheden verricht.

- Alle strings van ouderlijke beroepen (vader en moeder) in ESS R1-R5 zijn gecodeerd in ISCO-88. Deze resultaten zijn inmiddels vrij ter beschikking van de internationale onderzoekswereld. In totaal zijn 330.000 beroepen in 25 talen van een code voorzien. Dat heeft ca. 30 codeurs ongeveer 1800 arbeidsuren gekost. Het is de vraag of de besparing in werk die de ESS zich had toegedacht, wel echt een verstandige zet is geweest. De internationale onderzoekswereld mag in ieder geval NWO dankbaar zijn hiervoor de benodigde fondsen ter beschikking te hebben gesteld. Dat is een zeer nuttige investering geweest.
- Uit R5 zijn tot op heden voor 8 landen alle beroepsgegevens (niet alleen van ouders, maar ook van respondent en partner) omgezet in de nieuwe classificatie ISCO-08. Deze omzetting, die in feite een dubbele codering is, biedt ook gelegenheid de kwaliteit van de oorspronkelijke codering van de beroepen van respondent en partner te controleren – althans waar het deze acht landen in R5 aangaat.
- Beroepencodes worden niet als zodanig in statistisch onderzoek gebruikt, daarvoor moeten we afgeleide schalen hebben, zoals de *International Socio-Economic Index of occupational status*. Tijdens het project is een nieuwe versie van deze schaal ontwikkeld om te gebruiken in combinatie met de nieuwe beroepenclassificatie: ISEI-08, die geacht kan worden verwisselbaar te zijn met ISEI-68 en ISEI-88 die voor eerdere versies van de ISCO zijn ontwikkeld. De nieuwe ISEI-08 is in feite niet ontwikkeld met behulp van ISCO-08 gegevens, maar via substituuat ISCO-08

gegevens. Dit geeft de nieuwe schaal een voorlopige status, maar levert ook de mogelijkheid om haar zowel toe te passen op ISCO-88 and ISCO-08 gegevens. Dit stelt ons in staat om uit onze modellen af te lezen in welke mate veranderingen in meetkwaliteit zijn terug te voeren op verandering van classificatie (ISCO-88 naar ISCO-08), dan wel veranderingen in afgeleide statusschaal (ISEI-88 naar ISEI-08).

- Voor de evaluatie van de kwaliteit van de beroepencoderingen maken we gebruik van een factor-analytisch meetmodel, dat ons in staat stelt (A) een zeer krachtige gepoolde schatting van de meetkwaliteit van elke meting te bepalen, en (B) de mogelijkheid biedt om gecorrleerde systematische meetfouten te schatten. Door in het model voor het beroep van de ouders ook gebruik te maken van een (optimaal geschaalde) meting op basis van de toonkaart kunnen we ook opsporen welke fouten er mogelijk gemaakt zijn bij de initiële codering.

De resultaten van deze werkzaamheden kunnen als volgt worden samengevat:

- Een eerste conclusie uit de analyses is dat de meetkwaliteit van de door ons gecodeerde ouderlijke beroepsgegevens in de ESS zeer redelijk is. We concluderen dit uit de meetindicator voor deze open beroepen waarin deze in een model zijn samengebracht met de gesloten vraagstelling. De meetkwaliteit is rondom de 0,85, met slechts weinig fluctuaties tussen landen en rondes. De gesloten vraagstelling heeft een meetkwaliteit van rond de 0,75, aanzienlijk minder dus. De formulering van de gesloten vraagstelling is wel veranderd, tussen R3 en R4, en deze verandering is inderdaad een merkbare verbetering geweest van de meetkwaliteit van deze vraagstelling.
- Meetkwaliteit wordt niet alleen beïnvloed door de kwaliteit van de coderingen: ook het antwoordgedrag van de respondenten en alles wat er gebeurt voordat zo'n antwoord een string in het ESS data-archief wordt (interviewer, data-invoer, databewerking) is daarop van invloed. In een beperkt aantal gevallen hebben we gebruik kunnen maken van een dubbele codering voor een nationaal databestand, waardoor we codeervariantie kunnen scheiden van responsvariantie. Deze voorbeelden wijzen uit dat onafhankelijk werkende codeurs gemiddeld genomen 0,86 intercodeurs-correlatie bereiken. In vrijwel alle gevallen ontlieden de beide codeurs elkaar niet veel in kwaliteit: ze maakten allebei fouten, de een niet veel meer dan de ander. Vanuit het gezichtspunt van een meetmodel kan men daaruit concluderen dat elke codering sowieso een vertekening van ca. 7% teweegbrengt. Het lijkt niet zoveel, maar de effecten daarvan zijn bij het bestuderen van intergenerationele correlaties toch tamelijk dramatisch. Dat komt omdat de meetfout dan 2x optreedt.
- Voor de acht landen waarbij R5 zowel in ISCO-88 and ISCO-08 gecodeerd is, kunnen we concluderen dat de overgang naar ISCO-08 en de bijbehorende ISEI-08 een duidelijke verbetering inhoudt. Gemiddeld nemen de meetcoëfficiënten met ca. 3% toe. Met enige voorzichtigheid kan deze 3% uiteengelegd worden in een gedeelte dat te danken is aan een verandering van classificatie (ongeveer 1%) en een gedeelte dat voortkomt uit verandering naar de nieuwe ISEI-08 schaal (ook ongeveer 2%). Deze schattingen verschillen tussen de landen, maar geven toch aanleiding om, algemeen gesproken, de toepassing van de nieuwe classificatie en de daarbij behorende ISEI schaling met vertrouwen tegemoet te zien.

DISCUSSIE

Het voorgenomen productieplan van het ESS DEVO project is wat beroepen aangaat voor een groot deel gerealiseerd en de producten staan inmiddels ter beschikking van de internationale onderzoekswereld. Er zal nog verder gewerkt worden aan de ISCO-08 codering voor enige andere landen waarvoor dit zinvol en mogelijk is: dat zijn landen waarin men in R5 ook de strings van respondent en partner heeft gedeponereerd. Onze resultaten geven echter geen reden om de dubbele codering aanzienlijk uit te breiden. De door ons uitgewerkte automatische conversie van ISCO-88 naar ISCO-08 geeft ook bevredigende resultaten, zodat ook de aanpassing van bestaande gecodeerde beroepsgegevens naar de nieuwe standaard, indien de oorspronkelijke strings niet meer ter beschikking staan, met vertrouwen kan worden uitgevoerd.

Doelstelling van het ESS-DEVO project was ook om een discrete beroepsklasse-indeling te ontwerpen voor de nieuwe ISCO-08 classificatie. Het werk aan deze zgn. International Socio-Economic Classes [ISEC-08] is inmiddels onderweg (Ganzeboom & Treiman, 2013).

SUMMARY

We report on the coding of the variables for occupation of fathers and mothers, which are only available as strings in the European Social Survey (ESS) round 1 to round 5. With the cooperation of more than 30 coders these strings were coded in the international standard classification ISCO-88. Through a Multi-Trait Multi-Method (MTMM) measurement model, which also made use of the ESS show cards for parental occupations, we show that with the coding we achieve a good level of reliability (approximately 0.85). The showcard for occupations also achieves a good level of reliability, especially after the revision in round 4. The quality of the coding is quite homogeneous between the different countries or language regions and does not depend on the degree of expertise of the coder. Finally, we report on the conversion of occupations in ESS round 5 to the new classification ISCO-08 and the corresponding ISEI-08 scale. This new procedures brings a slight improvement (approximately 3%) of quality in measurement.

Biografische noten

Harry B.G. Ganzeboom is hoogleraar Sociologie en Methoden & Technieken van Sociaal-Wetenschappelijk Onderzoek aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Hij was voor R3-R4 de Nationaal Coördinator ESS in Nederland. Zijn onderzoeksbelangstelling geldt sociale stratificatie en sociale mobiliteit en methoden van internationaal vergelijkend onderzoek.

David Nikoloski is in 2012 afgestudeerd als politicoloog bij de Master Social Research aan de Vrije Universiteit Amsterdam en momenteel werkzaam als medewerker Onderwijs & Onderzoek aan de Afdeling Sociologie van de VU. Zijn belangrijkste onderzoeksbelangstelling geldt internationale vergelijking van verkiezingsdata.

Aangehaalde literatuur

Erikson, R., Goldthorpe, J.H., Portocarero, L., 1979. "Intergenerational class mobility in three Western European societies: England, France and Sweden." *British Journal of Sociology* 30, 415-441.

Ganzeboom, H.B.G., 2010. "Tools for deriving occupational status measures from ISCO-08 with interpretative notes to ISCO-08." <http://home.fsw.vu.nl/hbg.ganzeboom/isco08/index.htm>

Ganzeboom, H.B.G., de Graaf, P., Treiman, D.J., 1992. "A standard international socio-economic index of occupational status." *Social Science Research* 21, 1-56.

Ganzeboom, H.B.G., Treiman, D.J., 1996. "Internationally comparable measures of occupational status for the 1988 International Standard Classification of Occupations." *Social Science Research* 25, 201-239.

Ganzeboom, Harry B.G. & Donald J. Treiman (2013). "Occupational Stratification Measures for the New International Standard Classification of Occupation 2008 [ISCO-08]; with a Discussion of the New Classification." Working Paper.

Ganzeboom, Harry B.G. & Heike Schröder (2009). "De waarde van diploma's: een kwantificatie van de ESS-NL-categorieën." Pp. 89-108 in Ganzeboom, Harry B.G. & Marion Wittenberg (Red.) (2009) "Nederland in Vergelijkend Perspectief. Proceedings Tweede Nederlandse Workshop European Social Survey". Amsterdam: Aksant [DANS Symposium Publicaties #3].

Ganzeboom, Harry B.G. (2005). "On the Cost of Being Crude: A Comparison of Detailed and Coarse Occupational Coding." Pp. 241-258 in: Jürgen H.P. Hoffmeyer-Zlotnik, *Methodological Aspects of Cross-National Research*, Mannheim: ZUMA-Nachrichten [Special Issue #11], 2005.

Ganzeboom, Harry B.G. "Do's and Don'ts of Occupation Coding." Paper first presented ISSP Annual Meeting, Chicago, April 2008. Last revised: January 3 2010.

Ganzeboom, Harry B.G.; Treiman, Donald J. (2003). "Three Internationally Standardised Measures for Comparative Research on Occupational Status." Pp. 159-193 in Jürgen H.P. Hoffmeyer-Zlotnik & Christof Wolf (Eds.). Advances in Cross-National Comparison. A European Working Book for Demographic and Socio-Economic Variables. New York: Kluwer Academic Press.

Ganzeboom, H.B.G., 2010. "Do's and Don'ts of Occupation Coding." <http://home.fsw.vu.nl/HBG.Ganzeboom/Pdf/2010-DO-and-DONTS-Occupation-coding.pdf>

Ganzeboom, Harry B.G. & Heike Schröder (2009). "De waarde van diploma's: een kwantificatie van de ESS-NL-categorieën." Pp. 89-108 in Ganzeboom, Harry B.G. & Marion Wittenberg (Red.) (2009) "Nederland in Vergelijkend Perspectief. Proceedings Tweede Nederlandse Workshop European Social Survey". Amsterdam: Aksant [DANS Symposium Publicaties #3].

ILO [International Labour Organisation] (1990) "International Standard Classification of Occupations ISCO-88." Geneva: ILO.

ILO [International Labour Organisation] (2012) "International Standard Classification of Occupations ISCO-08." Geneva: ILO.

Rose, D., Harrison, E. (Eds.), 2010. "Social Class in Europe. An introduction to the European Socio-Economic Classification." Routledge, Oxford.

Schröder, Heike & Harry B.G. Ganzeboom (2012). "De waarde van diploma's in Nederland: de ESS-NL kwantificaties getoetst". Pp. 63-78 in Kees Aarts & Marion Wittenberg (Red.), "Nederland in de jaren nul. Proceedings Derde Nederlandse Workshop European Social Survey". Amsterdam: Pallas Publications.

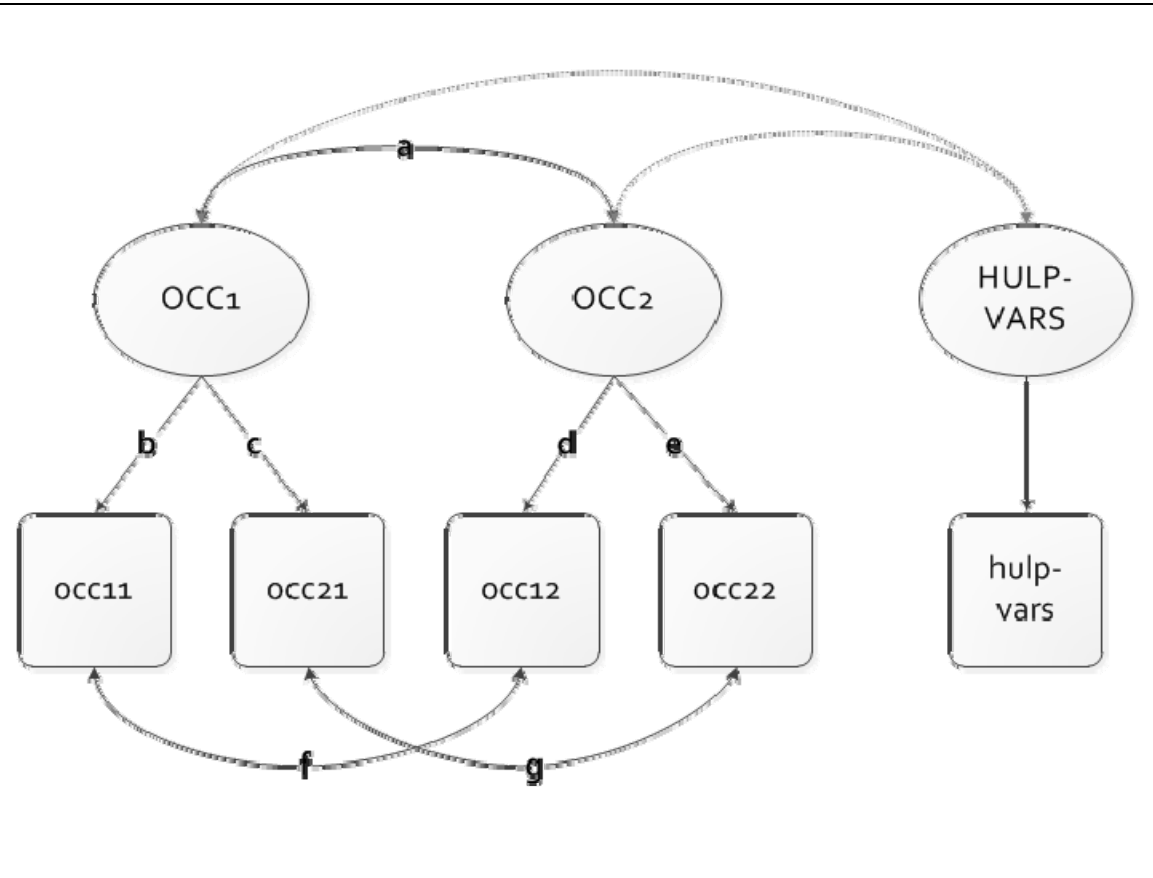
Saris, W.E. & I.N. Gallhofer (2007). "Design, Evaluation, and Analysis of Questionnaires for Survey Research". New York: Wiley.

Schröder, Heike & Harry B.G. Ganzeboom (2013). "Measuring and Modelling Level of Education in European Societies". European Sociological Review (forthcoming).

Treiman, Donald J. (1977). "Occupational Prestige in a Comparative Perspective". New York: Wiley.

Vries, Jannes de; Ganzeboom, Harry B.G (2008). "Hoe meet ik beroep? Open en gesloten vragen naar beroep toegepast in een statusverwervingsmodel." *Mens & Maatschappij* (83,1), pp. 71-96. + "Rectificatie." *Mens & Maatschappij* (83,2), pp. 190-191.

Figuur 1 : Het elementaire MTMM meetmodel

Latente variabelen (OCC1, OCC2) in ovaal, geobserveerde variabelen (occ11 .. occ 22) in vierkant.

Tabel 1: Meting van beroepen van ouders via gesloten vraagstelling in ESS, R1-3 en R4-5, met daarbij gebruikte ISEI schalingen

R1-R3	ISEI [#]	R4-R5	ISEI [#]
<u>Traditionele professionele beroepen</u> zoals: accountant – advocaat – medicus – wetenschapsbeoefenaar – civiel / werktuigbouwkundig ingenieur	82	<u>Wetenschappelijke en vakspecialistische beroepen</u> bv. dokter, leraar, ingenieur, kunstenaar, accountant	84
<u>Moderne professionele beroepen</u> , zoals: leerkracht – verple(e)g(st)er – fysiotherapeut – maatschappelijk werker – welzijnswerker – artiest – musicus – politieagent (brigadier of hoger) – software ontwerper	65	<u>Hoger leidinggevend beroep</u> b.v. bankier, directeur in groot bedrijf, hogere ambtenaar, vakbondsvertegenwoordiger	67/69
<u>Administratieve en intermediaire beroepen</u> zoals: secretaresse – persoonlijk assistent – administratief medewerker – kantoorbeambte – medewerker in een call centre – assistent in de verpleging – medewerker in een kinderdagverblijf	48	<u>Administratieve beroepen</u> b.v. secretariaatsmedewerker, kantoorbediende, office manager, boekhouder	48
<u>Senior manager of bestuurders</u> (gewoonlijk verantwoordelijk voor planning, organisatie en coördinatie van werk en financiën) zoals: financieel manager – algemeen directeur	67/69	<u>Commerciële beroepen</u> b.v. sales manager, winkeleigenaar, winkelbediende, verzekeringsagent	42/53
<u>Technische en ambachtelijke beroepen</u> zoals: monteur – bankwerker – opzichter – loodgieter – drukker – gereedschapsmaker – elektriciens – boer – tuinman – treinmachinist	43	<u>Dienstverlenende beroepen</u> b.v. eigenaar van een restaurant, politieagent, kelner, verpleegkundige, verzorgende, kapper	41/48
<u>Deels routinematige handarbeid en dienstverlenende beroepen</u> zoals: postbeambte – machinebediener – beveiligingsbeambte – conciërge – landarbeider – assistent in een cateringbedrijf – receptionist – winkelbediende	28	<u>Geschoolde arbeider</u> b.v. ploegbaas, automonteur, drukker, gereedschapsmaker, elektriciens	43/44
<u>Routinematige handarbeid en dienstverlenende beroepen</u> , zoals: vrachtwagenchauffeur – bestelwagenchauffeur – schoonmaker – portier – inpakker – machinenaai(st)er – koerier – arbeider – ober/serveerster – barpersoneel	23	<u>Half geschoolde arbeider</u> b.v. metselaar, buschauffeur, timmerman, metaalbewerker, bakker	28
<u>Midden of junior managers</u> zoals: kantoormanager – winkelmanager – bankmanager – manager - landbouwbedrijf – restaurantmanager – magazijnchef – caféhouder	67	<u>Ongeschoolde arbeider</u> b.v. handarbeider, fabrieksarbeider	23
		<u>Landbouwberoep</u> b.v. zelfstandige boer, landarbeider, tractor bestuurder, visser	17/26
# Het eerst genoemde cijfer is voor loondienst, het tweede indien met voor eigen rekening werkzaam is.			

Tabel 2: Major groups van de International Standard Classification of Occupations, met ISEI-88 en ISEI-08 schaling.

		ISEI-88	ISEI-08
1000	Leidinggevende functies	55	64
2000	Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen	70	78
3000	Technici en vakspecialisten	54	57
4000	Administratief personeel	45	43
5000	Dienstverlenend personeel en verkopers	40	30
6000	Geschoolde landbouwers, bosbouwers en vissers	23	20
7000	Ambachtslieden	34	29
8000	Bedieningspersoneel van machines en installaties, assembleurs	31	26
9000	Elementaire beroepen	20	18

De categorietitels zijn ontleend aan de ISCO-08 classificatie (EU-vertaling)

Tabel 3: Meetkwaliteit geschat in twee modellen die verschillen naar hulpvariabelen. Volledig gestandaardiseerde parameters (met standaardfout).

	Model 1	Model 1a	Model 1b	Model 2	Model 2a	Model 2b
	R1-R5	R1-R3	R4-R5	R1-R5	R1-R3	R4-R5
[b] FOCC → fisco88	0,847 (0,0025)	0,850 (0,0039)	0,845 (0,0031)	0,827 (0,0012)	0,826 (0,0018)	0,829 (0,0016)
[c] FOCC → fcrude	0,776 (0,0023)	0,703 (0,0036)	0,862 (0,0031)	0,794 (0,0012)	0,724 (0,0019)	0,877 (0,0014)
[d] MOCC → misco88	0,853 (0,0031)	0,862 (0,0049)	0,841 (0,0036)	0,816 (0,0016)	0,815 (0,0024)	0,817 (0,0020)
[e] MOCC → mcrude	0,761 (0,0030)	0,688 (0,0042)	0,849 (0,0036)	0,781 (0,0015)	0,707 (0,0025)	0,861 (0,0018)
[a] FOCC ↔ MOCC	0,664 (0,0024)	0,651 (0,0037)	0,673 (0,0031)	0,655 (0,0023)	0,645 (0,0037)	0,662 (0,0031)
[f] fisco88 ↔ misco88	0,091 (0,0096)	0,100 (0,0156)	0,081 (0,011)	0,129 (0,0049)	0,141 (0,0076)	0,123 (0,0062)
[g] fcrude ↔ mcrude	0,278 (0,0048)	0,321 (0,0037)	0,167 (0,011)	0,267 (0,0040)	0,318 (0,0048)	0,124 (0,0079)
L2	10,1	5,4	11,3	493,4	480,7	93,0
Ndf	1	1	1	9	9	9
N	247452	135839	111613	251324	137805	113519

Stata commando's:

Model 1: sem (FOCC → zfisei) (FOCC → zfosei) (MOCC → zmisei) (MOCC → zmosei) (OCC → zisei@1) if essround > 0, standardized var(e,zisei@0) method(mlmv) cov(e,zfosei*e,zmosei) cov(e,zfisei*e,zmisei)

Model 2: sem (FOCC → zfisei) (FOCC → zfosei) (MOCC → zmisei) (MOCC → zmosei) (OCC → zisei@1) (EDUC → zeducyr@1) (HINC → zlnhinc) (FED → zfeducyr) (MED → zmeducyr) if essround > 0, standardized method(mlmv) cov(e,zfosei*e,zmosei) cov(e,zfisei*e,zmisei) var(e,zisei@0) var(e,zeducyr@0) var(e,zlnhinc@0) var(e,zfeducyr@0) var(e,zmeducyr@0)

Isei is de schaling van gedetailleerde beroepen (isco-88), osei van de toonkaartberoepen (crude) (zie Tabel 1)

Tabel 4: Determinanten van meetkwaliteit van gecodeerde beroepen en toonkaart-beroepen

		GECODEERDE BEROEPEN				TOONKAARTBEROEPEN			
		VADER		MOEDER		VADER		MOEDER	
		[b]	Se	[d]	se	[c]	se	[e]	se
AT	Oostenrijk	,791	,054	,801	,060	,708	,111	,687	,110
BE	Belgie	,770	,054	,791	,060	,711	,111	,677	,110
BG	Bulgarije	,897	,039	,900	,043	,782	,080	,788	,079
CH	Zwitserland	,796	,054	,760	,060	,821	,111	,739	,110
CZ	Cyprus	,768	,039	,753	,043	,705	,080	,680	,079
CZ	Tsjechie	,872	,035	,887	,039	,698	,073	,672	,072
DE	Duitsland	,814	,054	,803	,060	,797	,111	,751	,110
DK	Denemarken	,798	,054	,755	,060	,702	,111	,682	,110
EE	Estland	,842	,056	,860	,062	,736	,115	,743	,114
ES	Spanje	,807	,050	,821	,055	,621	,102	,651	,101
FI	Finland	,821	,050	,800	,055	,706	,102	,638	,101
FR	Frankrijk	,746	,034	,687	,037	,687	,069	,594	,069
GB	Groot-Brittanie	,730	,050	,706	,055	,725	,102	,756	,101
GR	Griekenland	,871	,035	,851	,039	,757	,073	,720	,072
HR	Kroatie	,827	,044	,861	,049	,769	,090	,748	,090
HU	Hongarije	,792	,050	,815	,055	,820	,102	,812	,101
IE	Ierland	,775	,054	,764	,060	,713	,111	,703	,110
IL	Israel	,837	,038	,772	,042	,734	,078	,692	,077
IS	IJsland	,815	,053	,802	,059	,812	,110	,880	,109
IT	Italië	,768	,058	,766	,065	,822	,120	,812	,119
LT	Litouwen	,786	,044	,868	,049	,800	,090	,761	,090
LU	Luxemburg	,783	,058	,740	,065	,839	,120	,749	,119
LV	Letland	,817	,042	,859	,047	,789	,087	,797	,086
NL	Nederland	,802	,054	,769	,060	,545	,111	,525	,110
NO	Noorwegen	,814	,034	,763	,037	,783	,069	,758	,069
PL	Polen	,859	,050	,908	,055	,738	,102	,702	,101
PT	Portugal	,885	,054	,900	,060	,679	,111	,687	,110
RO	Roemenie	,808	,042	,845	,047	,671	,087	,609	,086
RU	Rusland	,810	,039	,850	,043	,802	,080	,763	,079
SE	Zweden	,830	,034	,771	,037	,787	,069	,760	,069
SI	Slovenie	,759	,035	,813	,039	,774	,073	,772	,072
SK	Slowakije	,789	,036	,814	,040	,807	,074	,793	,074
TR	Turkije	,886	,059	,851	,076	,567	,122	,584	,121
UA	Oekraïne	,816	,050	,898	,056	,802	,104	,775	,103
ESS-ronde									
	ESS-R1	0	ref	0	ref	0	ref	0	ref
	ESS-R2	,006	,014	,008	,015	-,064	,028	-,044	,028
	ESS-R3	,006	,014	,016	,016	-,047	,029	-,035	,029
	ESS-R4	-,002	,013	,000	,015	,118	,028	,136	,027
	ESS-R5	-,004	,015	-,006	,017	,122	,031	,134	,030
Kwaliteit codeur									
	Pro	,010	,024	,000	,027	,016	,049	,010	,049

Tabel 5: Meetkwaliteit van dubbele coderingen, Gepoolde schatting op basis van gelijkstelling vader en moeder			
	correlatie [a]	[b]=[d] codeur A	[c]=[e] codeur B
CY	0,876	0,939	0,901
GR	0,867	0,924	0,923
IT	0,880	0,958	0,918
LV	0,818	0,937	0,849
SE	0,950	0,960	0,980
SI	0,915	0,964	0,951

Tabel 6: Meetkwaliteit van coderingen in ISCO-88 en ISCO-08, Gepoolde schatting op basis van gelijkstelling meetcoëfficiënt vader, moeder, respondent, partner. Ongestandaardiseerde coëfficiënten.

	(a)	(b)	(c)	(d)
	Referentie	Nieuwe schaling	Automatische conversie	Met correctie codeur
	ISCO-88 ISEI-88	ISCO-88 ISEI-88	ISCO-08 ISEI-08	ISCO-08 ISEI-08
BE	1	1,028	1,030	1,057
CY	1	1,051	1,045	1,076
DE	1	1,024	1,022	1,022
DK	1	1,009	0,999	,999
HU	1	1,003	1,008	1,003
IE	1	1,021	1,039	1,027
NL	1	1,021	1,004	1,027
PL	1	1,010	1,012	0,992

Appendix A: Codeurs die meewerkten aan het codeerproject		
Bekir, Semiha	BG	naïef
Bigaj, Maria	PL	naïef
Celisceva, Karina	LV	naïef
Cohen, Yasmin	IL	naïef
Daniela	IT	naïef
Delic, Jasna	HR, SI	naïef
Domanski, Henryk	PL	pro
Duta, Adriana	RO	naïef
Dzeguze, Dace	LV	naïef
Erola, Jani	FI	pro
Ferre, Pernille	NO	naïef
Ganzeboom, Harry	NL, BE	Pro
Güveli, Ayse	TR	Pro
Ignasz, Szofia	HU	Pro
Ingrid	IT	naïef
Izlay, Zoltan	HU	naïef
Jönsas, Katia	FI	naïef
Joye, Dominique	CH	Pro
Kalogreades, Lawrence	GR, CY	naïef
Karpejute, Evelina	LT	naïef
Kekic, Sabina	HR, SI	naïef
Kirköen, Benedicte	NO	naïef
Kmetova, Anna	SK	naïef
Kramberger, Anton	SI	Pro
Marques, Laura	ES	naïef
Menegatou, Elini	GR, CY	naïef
Meraviglia, Cinzia	IT	Pro
Mickler, Tim	DE, DK, GB	Pro
Nettelblatt, Sonja	SE	naïef
Nikitina, Natasha	UA, RU	naïef
Nikoloski, David	BE	pro
Pauw, Lisanne	FR	naïef
Schröder, Heike	AT, DE	Pro
Sigurardottir, Runa	IS	naïef
Taht, Kadri	ES	Pro
Wettflö, Anton	SE	naïef
Zuccotti, Carolina	ES, PT	pro

Appendix B: Aantal in ISCO-88 gecodeerde strings, per land

	Coding-status			Totaal
	Geen beroep	Nog niet af	Gecodeerd	
AT	2489	0	11721	14210
BE	2282	0	11370	13652
BG	452	0	10253	10705
CY	756	0	4398	5154
CZ	2086	0	13916	16002
DE	4366	0	19448	23814
DK	1095	0	12078	13173
EE	1243	0	9758	11001
ES	1715	0	11215	12930
FI	285	0	15939	16224
FR	1119	0	12431	13550
GB	2077	0	14711	16788
GR	37	1	14597	14635
HR	13	0	2927	2940
HU	1999	0	10862	12861
CH	5721	0	11895	17616
IE	3317	0	11109	14426
IL	2218	0	9224	11442
IS	17	0	858	875
IT	275	0	2835	3110
LT	2087	0	5271	7358
LU	214	0	3783	3997
LV	286	0	5677	5963
NL	1944	0	11312	13256
NO	208	0	12738	12946
PL	284	0	13801	14085
PT	3951	0	13496	17447
RO	3917	0	4653	8570
RU	1985	0	11259	13244
SE	3861	0	13588	17449
SI	9	5	6387	6401
SK	69	712	9431	10212
TR	48	0	3248	3296
UA	1217	588	11009	12814
Totaal	53642	1306	337198	392146